

С. М. ГРИЩУК

канд. мед. наук, доц.,

Житомирський державний університет ім. Івана Франка,

*Житомирський медичний інститут, ВГО “Асоціація працівників
лікарняних кас України”, м. Житомир*

МЕХАНІЗМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІКАРНЯНИХ КАС В УКРАЇНІ

Лікарняні каси в Україні стали однією з форм реформування системи охорони здоров'я, що виникла як реакція громадян на обмежені можливості державного фінансування щодо забезпечення якісної та доступної медичної допомоги. Метою їх створення було і є залучення коштів населення

на добровільній основі для забезпечення на засадах солідарної участі членів лікарняних кас медикаментами для надання амбулаторної допомоги, лікування в умовах стаціонару, проведення діагностичних та інструментальних обстежень. За кошти лікарняних кас залежно від статутних завдань можуть забезпечуватися інші категорії населення, а також надаватися безповоротна фінансова допомога закладам охорони здоров'я для покращення їх матеріально-технічного стану [1].

Створення й діяльність лікарняних кас ґрунтується на добровільній участі, рівноправності її членів, самоуправлінні, законності, гласності та має громадський характер, що не суперечить їх взаємодії з органами державної влади. Діяльність лікарняних кас не має на меті отримання прибутку. Міністерство охорони здоров'я (МОЗ) України підтримує діяльність лікарняних кас, про що свідчать накази: “Про функціонування лікарняних кас” від 09.07.2003 р. за № 315, “Про взаємодію лікарняних кас, органів державної влади, органів місцевого самоврядування та закладів охорони здоров'я” від 11.08.2005 р. за № 400, де рекомендується сприяти діяльності регіональних (обласних) лікарняних кас. МОЗ України затверджені “Методичні рекомендації щодо організаційних та функціональних засад діяльності регіональних лікарняних кас” [2].

В умовах реформування охорони здоров'я та недостатнього фінансування галузі (в рамках “Програми медичних гарантій”) розвиток суспільно-солідарної системи, що спирається на принципи страхування (лікарняних кас), є достатньо актуальним [3]. Відбувається формування зміненої системи взаємодії між основними учасниками процесу організації та надання медичної допомоги, в якій лікарняна каса виступає як додатковий суб'єкт фінансування, який не залежить від держави та бюджетного процесу. Лікарняні каси доцільно розглядати як один із напрямів соціального захисту територіальної громади та залучення додаткових позабюджетних коштів у галузь охорони здоров'я на регіональному рівні [4].

Зараз діяльність лікарняних кас може здійснюватися у двох організаційно-правових формах: громадської організації (на основі Закону України “Про громадські об'єднання” (2012 р.) або благодійної організації (фонду) (на основі Закону України “Про благодійну діяльність та благодійні організації” (2012 р.)). Створення лікарняних кас у вигляді незалежних неурядових громадських або благодійних організацій визначає можливості громадського контролю за використанням коштів та якістю медичного обслуговування членів лікарняних кас. За даними Міністерства юстиції України станом на січень 2022 р. налічувалося 287 організацій у різних регіонах України, назва яких містила словосполучення “лікарняна каса”. З них 170 (59 %) зареєстровані як благодійні організації, 117 (41 %) — як громадські організації.

Проте варто зазначити, що обидва згаданих Закони не дають можливості лікарняним касама повноцінно виконувати статутні завдання. Саме тому виникла необхідність законодавчого врегулювання діяльності лікарняних кас. З цією метою до Верховної Ради України подавалися законопроекти “Про лікарняні каси” № 4560а (2014), № 1377 (2015), № 5664 (2017). Проте вони

не були ухвалені, і у 2018 р. у Парламенті було зареєстровано законопроект “Про врегулювання питань в окремих галузях охорони здоров’я” № 7480 (він стосувався лікарняних кас), у жовтні 2019 р. — його редакцію змінено (№ 2245). Зараз він перебуває на розгляді в комітетах Верховної Ради [5].

Цей проєкт Закону визначає організаційні, правові та економічні засади фінансово-правового регулювання діяльності лікарняних кас. Законопроект спрямований на створення умов для активізації інвестиційної діяльності у сфері охорони здоров’я шляхом концентрації ресурсів у напрямі надання медичної допомоги відповідному регіону та гарантує державну підтримку і створює умови для діяльності лікарняних кас відповідно до законодавства України.

У законопроекті терміни вживаються у такому значенні:

- лікарняна каса — добровільне неприбуткове об’єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права, діяльність якого ґрунтується на засадах захисту суспільних інтересів у сфері охорони здоров’я та утворене з метою задоволення потреб у лікуванні та/або медичному обслуговуванні її членів (осіб, які мають права члена лікарняної каси);

- адресна цільова допомога — цільова благодійна (майнова) допомога, що надається за рахунок коштів лікарняної каси під визначені нею умови та напрями її витрачання на користь члена лікарняної каси (особи, яка має права члена лікарняної каси) на його лікування та/або медичне обслуговування, у тому числі, але не виключно, для придбання ліків, донорських компонентів, протезно-ортопедичних виробів, виробів медичного призначення тощо.

Отже, функціонування суспільно-солідарних форм участі населення у додатковому фінансуванні галузі охорони здоров’я у вигляді лікарняних кас та їх співпрацю із закладами охорони здоров’я доцільно використовувати органам місцевого самоврядування для ефективної організації медичного забезпечення населення. Для повноцінної діяльності лікарняних кас необхідно урегулювання їх роботи на законодавчому рівні, що стане можливим у разі прийняття відповідного закону.

Джерела

1. Животенюк В. П. Організаційно-правові основи розвитку лікарняних кас та механізмів регулювання надання медичної допомоги. *Наук. вісн. Акад. муніципального управління*. Серія: Управління. 2013 № 1. С. 176–183.
2. Москаленко В. Ф., Парій В. Д., Гришук С. М., Мишківський В. С. Організаційні та функціональні засади діяльності регіональних лікарняних кас (методичні рекомендації). Житомир: Полісся, 2013. 63 с.
3. Гришук С. М. Результати анкетування населення щодо діяльності “Лікарняної каси Житомирської області”. *Соціальна фармація: стан, проблеми та перспективи*: Міжнар. наук.-практ. конф., 2014. С. 424–426.
4. Ігнат’єва Г. Використання досвіду функціонування суспільно-солідарної системи керованої медичної допомоги в умовах децентралізації управління системою охорони здоров’я України. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_1_9